

В.О. Козуб, ст. викл.

І.В. Шабанова, студ.

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ТРЕНДІВ

Розглянуто сучасні тенденції глобального переміщення капіталу, особливості залучення і використання інвестиційних ресурсів, що акумулюються на світовому ринку, а також питання інвестиційної привабливості України.

Рассмотрены современные тенденции глобального перемещения капитала, особенности привлечения и использования инвестиционных ресурсов, которые аккумулируются на мировом рынке, а также вопросы инвестиционной привлекательности Украины.

Contemporary tendencies of capital transfer, peculiarities of attracting and using investment resources accumulated at the world market as well as questions of Ukraine's investment attractiveness have been investigated.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Потенційно Україна є інвестиційно привабливою країною, оскільки має природні та людські ресурси розвитку, значні резерви не вкладених заощаджень при місткому внутрішньому ринку споживання, унікальне гео економічне становище, що мотивує глобальні інвестиційні проекти за її участю. Разом із тим, тривалий час за показниками ввозу прямих іноземних інвестицій Україна позиціонується як країна-аутсайдер у світових та регіональних рейтингах. У контексті сучасних інноваційних перспектив розвитку проблематика інвестиційного клімату, іміджу та бренду України стає однією з найбільш актуальних як у теоретичному, так і у практичному контекстах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку та регулювання іноземного інвестування постійно знаходяться в полі зору дослідників. Ключові аспекти проблеми інвестиційної привабливості України висвітлено в наукових працях О.А. Бориславської [1], Ш.Г. Гаджиева [2], П.А. Гайдуцького [3], Д.Г. Лук'яненка [4]. Але питання визначення перспективних напрямів покращення інвестиційного клімату України потребує додаткового вивчення.

Мета та завдання статті. Метою статті є проведення аналізу особливостей залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в контексті сучасних світогосподарських процесів.

Виходячи з загальної мети поставлено та вирішено наступні завдання дослідження.

По-перше, визначити тенденції глобального переміщення капіталу, а також залучення та використання інвестиційних ресурсів, які акумулюються на світовому ринку.

По-друге, проаналізувати зміни по відношенню до України як об'єкта інвестування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливими чинниками розвитку світової економіки в умовах глобалізації стають прямі іноземні інвестиції, які є складовою міжнародного ринку капіталу.

Не дивлячись на певну інвестиційну кон'юнктуру, загальна динаміка прямих іноземних інвестицій постійно зростає. Їх залучення дедалі більше стає джерелом фінансування розвитку країн, що розвиваються, і, особливо, країн з перехідною економікою.

Сучасна світова динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) з низки загалом об'єктивних причин має хвилеподібну форму. Лідером в залученні ПІІ тривалий час залишаються США та інші розвинені країни, хоча досить конкурентними у цьому плані є Китай, Гонконг та Бразилія (табл.).

Водночас у 1900-2007 рр. спостерігається переорієнтація значної частки потоків капіталу на ринки, що розвиваються (рис. 1) [2].

Разом із тим, це суттєво не впливає на загальну тенденцію концентрації міжнародних інвестицій у взаємовідносинах розвинених країн, чому ймовірно сприяли масштабні транскордонні злиття і поглинання. У разі загального зростання у 2007 р. глобального потоку капіталу до 135 млрд доларів США, приблизно 19% припадає саме на них.

Таблиця – Найбільші країни-одержувачі прямих іноземних інвестицій в 2001-2008 рр.

Країна	Середньорічний приріст ПІІ, млрд доларів США	Частка у загальносвітовому прирості ПІІ, %
США	236,2	26,6
Великобританія	82,5	9,3
Німеччина	68,9	7,8
Китай	57,6	6,5
Франція	41,8	4,7
Нідерланди	36,1	4,1
Бельгія	30,2	3,4
Канада	29,6	3,3
Гонконг	20,5	2,3
Бразилія	18,8	2,1

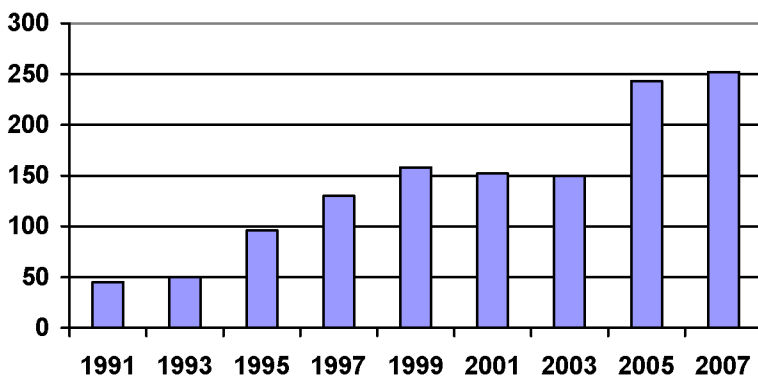

Рисунок 1 – Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій в країнах, що розвиваються, млрд доларів США

У контексті постіндустріальної парадигми розвитку характерно, що найбільш масові інвестиції на сьогодні здійснюються у секторі послуг, особливо фінансових, а також у секторах нерухомості та телекомунікацій. За прогнозами на 2009 рік, очікується позитивний тренд динаміки прямих іноземних інвестицій, збільшення їх частки у загальному обсязі міжнародних інвестицій (з 60 до 64%), хоча в умовах глобалізації інвестиційних ринків все більш значущим стають похідні фінансові інструменти, безпосередньо не пов'язані із реальним сектором світової економіки [1].

За офіційною статистикою, протягом 1995-2007 рр. відбувається усталене зростання прямих іноземних інвестицій в українську економіку (рисунок 2).

У I кварталі 2008 року в економіку України іноземними інвесторами вкладено 3244,0 млн доларів США прямих інвестицій, у т.ч. з країн ЄС надійшло 2587,3 млн доларів США (79,7% загального обсягу), з країн СНД – 391,7 млн доларів США (12,1%), з інших країн світу – 265,0 млн доларів США (8,2%). У той же час нерезидентами вилучено капіталу на суму 239,4 млн доларів США. У цілому приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, утрат, курсової різниці тощо, за I квартал 2008 року склав 3364,8 млн доларів США, що майже у 4 рази більше приросту за відповідний період попереднього року. Прямі іноземні інвестиції надійшли із 123 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає понад 83% загального обсягу прямих інвестицій, входять:

Кіпр – 6695,2 млн доларів США, Німеччина – 6659,6 млн доларів США, Нідерланди – 2757,3 млн доларів США, Австрія – 2352,8 млн доларів США, Сполучене Королівство – 2123,9 млн доларів США, Російська Федерація – 1844,8 млн доларів США, Сполучені Штати Америки – 1466,4 млн доларів США, Швеція – 1202,8 млн доларів США, Віргінські острови, Британські – 1155,8 млн доларів США та Франція – 1145,9 млн доларів США.

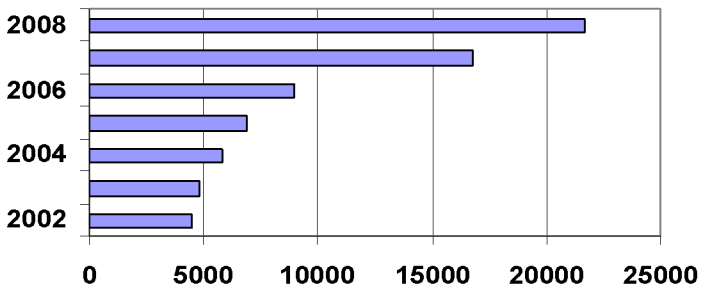

Рисунок 2 – Прямі іноземні інвестиції в Україну наростаючим підсумком млрд доларів США

Досить стабільними залишаються пріоритети галузевої (оптова торгівля, харчова промисловість, фінанси) та внутрішньо-регіональної (м. Київ, Харківська та Донецька обл.) структур прямого іноземного інвестування.

Значний приріст іноземного капіталу у звітному періоді спостерігався на підприємствах, що здійснюють фінансову діяльність, – на 1256,6 млн доларів США, операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – на 257,0 млн доларів США, будівництво – на 244,3 млн доларів США, а також на підприємствах промисловості – на 421,5 млн доларів США, у т.ч. переробної – на 405,7 млн доларів США.

Серед галузей переробної промисловості найбільше зросли обсяги прямих іноземних інвестицій у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (на 137,0 млн доларів США), хімічну та нафтохімічну промисловість (на 75,1 млн доларів США), виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції (на 68,2 млн доларів США), машинобудування (на 45,6 млн доларів США).

На підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів, предметів особистого вжитку капітал зріс на 200,6 млн доларів

США, сільського господарства, мисливства, лісового господарства – на 74,2 млн доларів США, транспорту та зв'язку – на 68,2 млн доларів США.

Значні обсяги іноземних інвестицій зосереджено на підприємствах промисловості – 8416,2 млн доларів США (25,6% загального обсягу прямих інвестицій в Україну), у т.ч. переробної – 7209,5 млн доларів США та добувної – 1068,2 млн доларів США.

Серед галузей переробної промисловості суттєві обсяги інвестицій внесено в виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 1696,7 млн доларів США, у металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів – 1615,8 млн доларів США, машинобудування – 1057,5 млн доларів США, хімічну та нафтохімічну промисловість – 915,9 млн доларів США.

У фінансових установах акумульовано 6125,7 млн доларів США (18,6%) прямих інвестицій, на підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів особистого вжитку – 3274,7 млн доларів США (10,0%), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям, – 2923,7 млн доларів США (8,9%). Про наявність прямих іноземних інвестицій звітувало 15,7 тис. підприємств України [5].

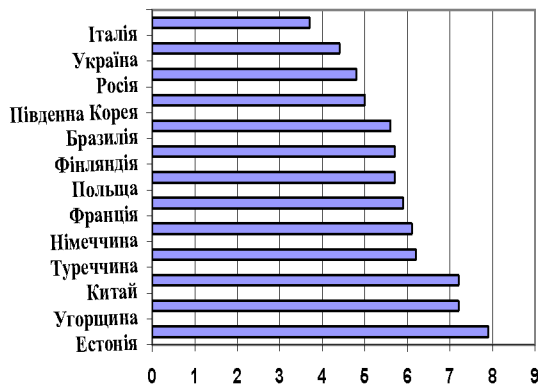

Рисунок 3 – Приваблюваність інвестиційних стимулів для іноземних інвесторів, 2008 р.

Попри досить значні масштаби та усталену прогресивну динаміку, традиційно вважають, що Україна має залучення іноземного капіталу. І на сьогодні ми дійсно маємо репутацію країни, економіка

якої, порівняно із східноєвропейськими є однією з найменш привабливих для іноземних інвесторів.

За матеріалами Лозанського інституту розвитку менеджменту, Україна також оцінюється як інвестиційно неприваблива країна (рис. 3). Тому не випадково, що Україна опинилась на 70-у місці із 82 країн у рейтингу підприємницької привабливості на 2008-2012 рр. за результатами дослідження The Economist [4].

Причина повільного розвитку в цьому напрямку полягає, на наш погляд, в тому, що середовище ведення бізнесу в Україні значно відрізняється не лише від практики більшості західних країн, а й від інших країн з перехідною економікою (наприклад, Чехії, Угорщини, Польщі).

Істотні зміни по відношенню до України як об'єкта інвестування очікувались у зв'язку з демократичними змінами 2005 р., коли Президентом України декларувалась особиста підтримка іноземних інвесторів. У 2006 році консолідовані зусилля Уряду та Президента спрямовуються на поліпшення інвестиційного клімату й подолання нестабільності, що виникла внаслідок ліквідації в законодавстві пільг для інвесторів, які реалізували інвестиційні проекти в технопарках і спроби уникнути нестабільності через затяжну дискусію стосовно реприватизації, посилення податкового пресу, лібералізації торговельного режиму тощо.

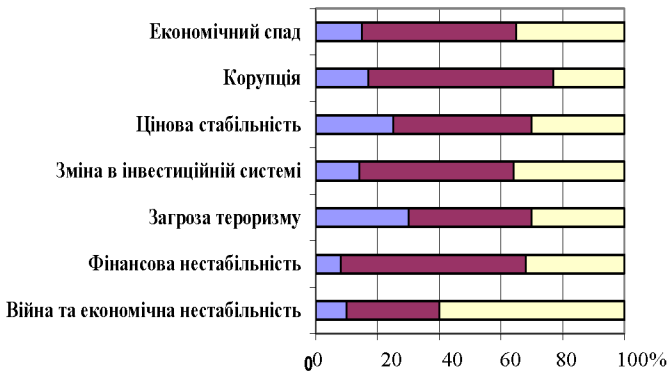

Рисунок 4 – Чинники, пов'язані з інвестиційними ризиками на 2007-2009 рр. (відсоток опитаних): ■ – не важливо; ■ – важливо; ■ – дуже важливо

Це супроводжувалось активізацією іноземних інвесторів на вітчизняному ринку й збільшенням обсягів залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Але вже після наступного перерозподілу влади внаслідок позачергових парламентських виборів очікування іноземних інвесторів стали більш ризикованими [1]. До речі, світова статистика (рис. 4) показує, що при залученні інвестицій треба, насамперед, вирішувати політичні проблеми, які стають на заваді імпорту іноземного капіталу [3].

Попри перманентність внутрішньої політичної нестабільності, Україна на сьогодні позиціонується серед інвестиційно привабливих економік світу (рис. 5).

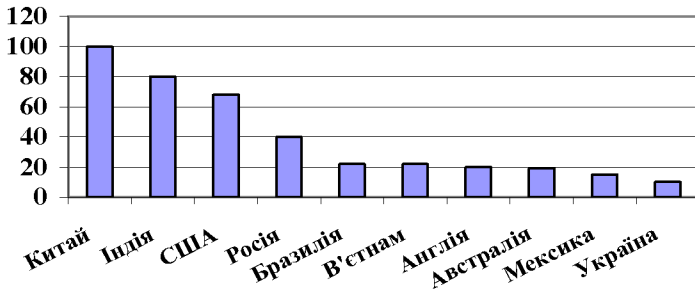

Рисунок 5 – Найбільш перспективні економіки для розміщення прямих іноземних інвестицій, 2008 р.

Висновки. У цьому контексті важливо, по-перше, вжити дієві заходи щодо підвищення рівня монетизації економіки України (на сьогодні він становить близько 45%) із одночасним зниженням готівкового грошового обігу (на сьогодні приблизно третина у загальній грошовій масі), а, по-друге, проводити цілеспрямовану курсову політику в умовах виникнення ризиків унаслідок великих обсягів припливу іноземного капіталу (швидке зміцнення національної валюти, яке знижує міжнародну конкурентоспроможність вітчизняних виробників; можливий «перегрів» національного фінансового ринку; непередбачуваність «поведінки» капіталу, особливо короткострокового тощо).

Таким чином, на сьогоднішній день іноземні інвестори які все ж наважуються інвестувати в нашу економіку вимагають законодавчих гарантій, великі корпорації та інвестиційні компанії вимагають урядових гарантій та пільг. Проте механізм реалізації правових гарантій поки що недостатньо відпрацьований.

Список літератури

- 1.Бориславська, О. Курсова політика в умовах припливу іноземного капіталу в Україну [Текст] / О. Бориславська // Вісник НБУ. – 2009. – №1. – С. 16–20.
- 2.Гаджиев, Ш. Г. Международная миграция капитала в контексте современных тенденций мировой экономики [Текст] / Ш. Г. Гаджиев // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2007. – №1. – С. 16–23.
- 3.Гайдучський, П. А. Міграційний капітал в країнах, що розвиваються [Текст] / П. А. Гайдучський. – К. : УкрІНТЕІ 2008. – С. 32–33.
- 4.Лук'яненко, Д. Г. Інвестиційний глобалізм: сучасні проблеми економічних досліджень [Текст] / Д. Г. Лук'яненко // Ринок цінних паперів України. – 2008. – № 5–6. – С. 17–21.
- 5.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://www.ukrstat.gov.ua/>>.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© В.О. Козуб, І.В. Шабанова, 2009.

УДК 330.341.1:330.5.009.12

О.А. Кулініч, канд. екон. наук
Н.М. Федоренко

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто сучасний стан та складові побудови інноваційної моделі економічного розвитку в Україні. Досліджено проблеми впровадження нових конкурентоспроможних технологій та товарів. Визначено заходи державного регулювання, спрямовані на підвищення ефективності інноваційної діяльності.

Рассмотрены современное состояние и составляющие построения инновационной модели экономического развития Украины. Исследованы проблемы внедрения новых конкурентоспособных технологий и товаров. Определены методы государственного регулирования, направленные на повышение эффективности инновационной деятельности.

The modern state and marking constructions of the innovative development model of the economy of Ukraine are considered. Problems of introduction of new competitive technologies and goods are investigated. The methods of state regulation directed on increase of innovative activity efficiency are defined.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ефективна організація інноваційного процесу більшою мірою, ніж наявність наукових шкіл визначає стан і перспективи розвитку інтеграційних процесів, визначає можливості виходу країни на лідируючі позиції у світі. У цьому контексті для України, яка має значний науково-технологічний потен-